

**YLEISSOPIMUKSEN 9 ARTIKLAN MUKAISESTI ANNETTUIEN
SOPIMUSVALTIOIDEN RAPORTTIEN KÄSITTELY**

Rotusyrjinnän poistamista käsittelevän komitean loppupäätelmät

SUOMI

Tarkistamaton ennakkoversio

1. Komitea käsittelee yhtenä asiakirjana annetun Suomen 17., 18. ja 19. määräaikaishetken (CERD/C/FIN/19) 1918. ja 1919. kokouksessaan (CERD/C/SR.1918 ja CERD/C/SR.1919) 25. ja 26. helmikuuta 2009. Komitea hyväksyi 5. maaliskuuta 2009 pidetyssä 1929. kokouksessaan (CERD/C/SR.1929) seuraavat loppupäätelmät.

A. Johdanto

2. Komitea pitää myönteisenä sitä, että sopimusvaltio on antanut määräajassa raportin, joka on laadittu raportointiohjeita noudattaen. Komitea pitää myönteisinä myös sopimusvaltion perusteellisia kirjallisia vastauksia esitettyyn asialistaan sekä niitä suullisia lausuntoja ja lisäselvityksiä, jotka sopimusvaltio on antanut vastatessaan komitean suullisiin kysymyksiin ja jotka osoittavat sopimusvaltion edelleen edistyneen yleissopimuksen täytäntöönpanossa. Komitea kiittää niitä toimenpiteitä, joihin sopimusvaltio on ryhtynyt käsitelläkseen komitean edellisissä loppupäätelmissään (CERD/C/63/CO/5) esille ottamia asioita.

3. Komitea arvostaa sitä suoraa ja avointa vuoropuhelua, jota on käyty ulkoasiainministeriön ihmisoikeustuomioistuimien- ja -sopimusasioiden yksikön päällikön johtaman, eri ministeriöiden asiantuntijoista ja kansanedustajasta koostuvan valtuuskunnan kanssa. Komitea arvostaa myös sitä, että sopimusvaltio avoimesti myöntää rotusyrjintää esiintyvän tietyillä suomalaisen yhteiskunnan osa-alueilla.

4. Komitea panee tyytyväisenä merkille, että sopimusvaltio on raporttia laatiessaan tehnyt tiivistä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa.

B. MYÖNTEISET NÄKÖKOHDAT

5. Komitea pitää myönteisenä vuonna 2004 voimaan saatettua yhdenvertaisuuslakia, jonka tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneiden oikeussuojaa lain soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa.

6. Komitea pitää myönteisenä sitä, että sopimusvaltio on perustanut pysyvän ja riippumattoman syrjintälautakunnan edistämään oikeussuojaa ja vahvistanut vähemmistövaltuutetun asemaa instituutiona. Molemmat instituutiot valvovat vuoden 2004 yhdenvertaisuuslain noudattamista etnisen alkuperän kannalta. Komitea pitää myönteisenä myös sitä, että vähemmistövaltuutettu ja syrjintälautakunta siirrettiin 1. tammikuuta 2008 sisäasiainministeriön yhteyteen riippumattomina viranomaisina.

7. Komitea pitää myönteisenä sitä valtuuskunnan suullisesti ilmoittamaa tietoa, että eduskunta on hyväksynyt ulkomaalaislain muutoksen, jonka mukaan tilapäisen oleskeluluvan (ns. B-luvan) haltijoilla on oikeus tehdä ansiotyötä.

8. Komitea panee tyytyväisenä merkille, että sopimusvaltio on liittynyt kansalaisuudettomuuden vähentämisestä vuonna 1961 tehtyyn yleissopimukseen sekä ratifioinut ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen kahdennentoista pöytäkirjan.

9. Komitea panee tyytyväisenä merkille, että rikoslakiin on vuonna 2003 lisätty säännös, jolla kriminalisoidaan osallistuminen sellaisen järjestäytyneen ryhmän toimintaan, joka pyrkii kiihottamiseen tiettyä kansanryhmää vastaan, sekä säännös, joka mahdollistaa rangaistuksen koventamisen sillä perusteella, että rikos on tehty rasistisin motiivein.

10. Komitea kiittää sopimusvaltiota siitä, että se on laatinut koulukiusaamisen vastaisen ohjelman, joka käynnistetään kaikissa peruskouluissa vuosina 2009-2011. Koulukiusaaminen kohdistuu usein vähemmistö- ja maahanmuuttajataustaisiin lapsiin.

11. Komitea pitää myönteisenä toukokuussa 2008 hyväksytyä sisäisen turvallisuuden ohjelmaa, jolla pyritään parantamaan maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen turvallisuutta sekä vähentämään väkivaltaa ja torjumaan järjestäytyntä rikollisuutta, tietoverkkorikollisuutta ja Internetiin liittyviä riskejä.

C. HUOLENAIHEET JA SUOSITUKSET

12. Komitea panee merkille tietyistä etnisistä ryhmistä annetut tiedot sekä valtuuskunnan antaman selvityksen lainsäädännöstä, joka estää sopimusvaltiota erottamasta etnisiä ryhmiä toisistaan väestökirjanpidossa tai muutoin erottelemasta kansalaisia etnisen, kielellisen tai uskonnollisen alkuperän perusteella. Komitea ilmaisee kuitenkin huolensa siitä, ettei sopimusvaltion raportissa ole tilastotietoja väestön rakenteesta.

Tarkistettujen raportointiohjeidensa (CERD/C/2007/1) 10-12 kohdan mukaisesti komitea suosittelee, että voidakseen arvioida väestönsä taloudellista, kulttuurista ja sosiaalista asemaa sopimusvaltio tuottaa tietoja väestönsä etnisestä rakenteesta, äidinkielen käytöstä, yleisesti käytettävistä kielistä tai muista etnisen moninaisuuden indikaattoreista samoin kuin muuta tietoa, joka on saatu tutkittavien vapaaehtoisuuteen perustuvilla kohdennetuilla yhteiskuntatieteellisillä tutkimuksilla ja täysin kunnioittaen heidän yksityisyyttään ja anonymiteettiaan. Sopimusvaltion tulisi myös antaa komitealle tietoja vankien etnisestä rakenteesta.

13. Komitea panee merkille sopimusvaltion raportin 74. ja 75. kohdassa annetut selvitykset ja komitean kysymyksiin annetut vastaukset (kirjallisten vastausten s. 10), joissa todetaan, ettei saamelaiskäräjistä annettua lakia ole tällä hetkellä aiheellista muuttaa ja että saamelaiskäräjien mielestä "saamelaisen" määritelmästä olisi keskusteltava pohjoismaisella tasolla yhteisen määritelmän aikaansaamiseksi. Komitea toistaa kuitenkin käsityksensä, että sopimusvaltion katsantokanta on liian rajoittava sen määrittämiseen, ketä voidaan pitää saamelaisena ja siten saamelaisten eduksi säädetyn lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvana siten kuin saamelaiskäräjistä annetussa laissa säädetään ja korkein hallinto-oikeus on tätä lakia tulkinnut.

Komitea toistaa suosituksensa siitä, että sopimusvaltion tulisi antaa nykyistä enemmän asiaankuuluvaa merkitystä kyseisten henkilöiden itseidentifikaatiolle, kuten komitean yleisessä suosituksessa nro 8 (1990) esitetään.

14. Komitea arvostaa sitä, että sopimusvaltio myöntää saamelaisten maa- ja metsäoikeuskysymykseen liittyvän oikeudellisen epävarmuuden voivan haitata etnisten ryhmien välisiä suhteita kyseisillä alueilla. Komitea toistaa kuitenkin huolensa siitä, että saamelaisten maa- ja metsäoikeuksia koskevien kysymysten ratkaisemisessa on saavutettu vain rajoitettua edistystä ja ettei sopimusvaltio ole liittynyt Kansainvälisen työjärjestön yleissopimukseen nro 169 itsenäisten valtioiden alkuperäis- ja heimokansoista (5 artiklan d kappaleen 5 kohta, 5 artiklan e kappaleen 6 kohta ja 6 artikla).

Komitea kiinnittää jälleen kerran sopimusvaltion huomiota alkuperäiskansojen oikeuksia koskevaan yleiseen suositukseensa nro 23 (1997), jossa muun muassa kehoitetaan sopimusvaltioita tunnustamaan alkuperäiskansojen oikeudet omistaa, kehittää, valvoa ja käyttää yhteisiä maitaan, alueitaan ja luonnonvarojaan sekä suojaamaan näitä oikeuksia. Komitea vetoaa uudelleen sopimusvaltioon, jotta tämä yhdessä saamelaisten kanssa saisi aikaan maakiistan asianmukaisen ratkaisun ja suosittelee, että sopimusvaltio mahdollisimman pian liittyisi Kansainvälisen työjärjestön yleissopimukseen nro 169. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio neuvotellen niiden yhteisöjen kanssa, joita asia koskee, ryhtyisi tehokkaisiin toimenpiteisiin varmistaa, että niin sanottu Ylä-Lapin maa- ja metsäoikeusselvitys johtaa konkreettisiin toimiin, mukaan lukien uuden lainsäädännön hyväksyminen. Sopimusvaltiota kehoitetaan myös jatkamaan neuvotteluja asianomaisten ministeriöiden ja saamelaiskäräjien kanssa uuden valmisteluelimen perustamisesta tehtävänä ratkaisun aikaansaaminen saamelaisten kotiseutualueen maankäyttöoikeutta koskevassa asiassa.

15. Komitea panee merkille, että sopimusvaltio on ryhtynyt toimenpiteisiin torjuakseen rasistisia ja muukalaisvastaisia asenteita nuorten parissa muun muassa myöntämällä määrärahoja, joilla tuetaan ensimmäisen ja toisen asteen koulutuksen opettajille ja oppilaille suunnattuja monikulttuurisuutta edistäviä hankkeita sekä rasismin vastaista työtä ja valistusta. Komitea panee myös merkille, että koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin on sisällytetty koulukiusaamisen torjunta. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että rasistisia ja muukalaisvastaisia asenteita esiintyy edelleen useiden väestönosien piirissä.

Komitea kannustaa sopimusvaltiota jatkamaan pyrkimyksiään seurata kaikkia suuntauksia, jotka voivat johtaa rasistiseen ja muukalaisvastaiseen käyttäytymiseen, ja torjua näiden suuntausten kielteisiä seurauksia. Komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio edelleen edistää kaikilla koulutusasteilla yleistä tietoisuutta moninaisuudesta ja monikulttuurisuudesta sekä laajentaa ohjelmaansa koulukiusaamisen estämiseksi. Koulukiusaaminen kohdistuu laajalti maahanmuuttajataustaisiin oppilaisiin vaikeuttaen heidän kotoutumistaan yhteiskuntaan. Lisäksi komitea kannustaa sopimusvaltiota kohdentamaan suomalaisiin aikuisiin rasististen ja muukalaisvastaisten asenteiden torjumisen strategioitaan.

16. Komitea panee merkille, että sopimusvaltio pyrkii jatkuvasti torjumaan rasistista propagandaa sekä rasistisen ja muukalaisvastaisen aineiston levittämistä Internetissä. Tätä varten sopimusvaltio on muun muassa vuonna 2004 muuttanut sananvapauslainsäädäntöä siten, että jos Internetissä julkaistun viestin voidaan lähtökohtaisesti epäillä täyttävän rikoksen tunnusmerkistön, on viranomaisilla oikeus saada sen lähettäjän tunnistetiedot. Sopimusvaltio on toukokuussa 2008 hyväksynyt sisäisen turvallisuuden ohjelman ja lisäksi kehittää järjestelmää Internetissä esiintyvään rikollisuuteen puuttumiseksi. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut kyseisen ongelman jatkumisesta.

Komitea kannustaa sopimusvaltiota jatkamaan kansallisia ja kansainvälisiä pyrkimyksiään torjua rotusyrjinnän nykyisiä ilmentymiä, kuten rasistista propagandaa Internetissä, sekä etsimään tapoja ja keinoja estää Internetin käyttö rasistisiin tarkoituksiin. Komitea pyytää sopimusvaltiota etenemään 17., 18. ja 19. määräaikaisraportissaan ilmoitetussa aikomuksessaan ratifioida Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirja, joka koskee tietokoneen avulla tehtyjen rasististen ja muukalaisvastaisten tekojen kriminalisointia.

17. Komitea ilmaisee huolensa siitä tosiasiallisesta erottelusta, jonka kohteeksi sekä maahanmuuttajat että romanit joutuvat asumisasioissa (3 artikla).

Komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa syrjinnän kielteisen lainsäädännön noudattamisen asuntoja myönnettäessä ja antaa tietoja tämän erottelun poistamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä seuraavassa määräaikaisraportissaan.

18. Komitea pitää myönteisinä sopimusvaltion toimenpiteitä, joilla se on pyrkinyt poistamaan romanien syrjinnän. Näitä toimenpiteitä ovat romaniyhdyshenkilöiden nimeäminen paikallisiin työvoimatoimistoihin sekä niiden henkilöstön kouluttaminen romanikulttuuriin ja etniseen yhdenvertaisuuteen liittyvissä asioissa. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut siitä, että romaniyhteisöihin kuuluvat nauttivat vain rajoitetusti yleissopimuksella turvattuja oikeuksia, erityisesti mitä tulee koulutusta ja työtä, asumista ja pääsyä julkisiin tiloihin koskeviin oikeuksiin. Komitea on erityisen huolestunut romanien korkeasta työttömyysasteesta, joka johtuu heidän puutteellisesta peruskoulutuksestaan (2, 5, ja 6 artikla).

Romanien syrjintää koskevan yleisen suosituksensa nro 27 (2000) valossa komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa pyrkimyksiään lisätä romaniyhteisöihin kuuluvien koulutustasoa muun muassa parantamalla tietoisuutta romanilasten mahdollisuudesta saada opetusta äidinkielellään, sekä edelleen edistämällä romaniopettajien rekrytointia. Lisäksi komitea kannustaa sopimusvaltiota parantamaan romanien työllistymismahdollisuuksia, muun muassa kouluttamalla työttömiä romaneja työmarkkinoiden tarpeisiin ja varmistamalla, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet saada asunto ja päästä julkisiin tiloihin. Sopimusvaltion olisi myös tehostettava pyrkimyksiään torjua romaneihin kohdistuvia kielteisiä asenteita ja stereotyyppioita, erityisesti työnantajien keskuudessa.

19. Komitea panee merkille sopimusvaltion jatkuvan sitoutumisen ulkomaalaistaustaisten henkilöiden kotouttamiseen. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut siitä, että sopimusvaltion kotouttamistoimenpiteistä huolimatta ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, muun muassa somaleja, tosiasiallisesti edelleen syrjitään useilla aloilla. Komitea on erityisen huolestunut siitä, että maahanmuuttajataustaisten henkilöiden, etenkin naisten, työllisyysaste on muuta väestöä alhaisempi ja että maahanmuuttajataustaiset henkilöt ja ulkomaalaiset kohtaavat edelleen ongelmia yrittäessään päästä palvelua tarjoaviin paikkoihin, kuten baareihin ja ravintoloihin. Komitea panee tyytyväisenä merkille, että sopimusvaltiossa on julkaistu ohjeita yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi asiakaspalveluissa, mutta on edelleen huolestunut siitä, että maahanmuuttajat kohtaavat esteitä sopimukseen perustuvien palvelujen, kuten vakuutusten ja matkapuhelinpalvelujen, saamisessa (5 artiklan e ja f kappale).

Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa pyrkimyksiään torjua ulkomaalaistaustaisiin henkilöihin kohdistuvaa syrjintää. Sopimusvaltion olisi erityisesti tehostettava edelleen lainsäädäntöään ja menettelytapojaan, joilla se pyrkii poistamaan syrjinnän työmarkkinoilta ja parantamaan maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työllistymismahdollisuuksia. Sopimusvaltiota kehoitetaan antamaan seuraavassa määräaikaisraportissaan lisätietoja kotouttamislain muutoshankkeesta, jonka tarkoituksena on säätää, että yksilöllinen kotouttamissuunnitelma tulee laatia henkilöille, jotka todennäköisesti jäävät Suomeen yli vuodeksi.

20. Komitea kannustaa sopimusvaltiota harkitsemaan kaikkien siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojelua koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ratifioimista.

21. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio pannessaan kansallisessa oikeusjärjestelmässään täytäntöön yleissopimusta ja erityisesti sen 2-7 artiklaa ottaa huomioon asianomaiset osat Durbanin julistuksesta ja toimintaohjelmasta (A/CONF.189/12, I luku), jotka rasismin, rotusyrjinnän, muukalaisvihan ja niihin liittyvän suvaitsemattomuuden vastainen maailmankonferenssi hyväksyi syyskuussa 2001. Lisäksi komitea kehottaa sopimusvaltiota antamaan seuraavassa määräaikaisraportissaan yksityiskohtaiset tiedot toimintasuunnitelmista ja muista toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut Durbanin julistuksen ja toimintaohjelman täytäntöön panemiseksi kansallisella tasolla. Komitea myös kannustaa sopimusvaltiota aktiivisesti ja laajasti osallistumaan Durbanin tarkistuskonferenssin valmistelukomitean työhön sekä itse tarkistuskonferenssiin, joka järjestetään vuonna 2009.

22. Komitea suosittelee, että kun sopimusvaltio antaa raporttinsa, se saattaa ne samanaikaisesti julkisesti saataville, ja että komitean havainnot näistä raporteista julkistetaan vastaavalla tavalla virallisilla ja kansallisilla kielillä.

23. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio seuraavaa määräaikaisraporttiaan laatiessaan kuulee edelleen sellaisia kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, jotka toimivat ihmisoikeuksien suojelemiseksi, erityisesti rotusyrjinnän torjumiseksi, ja laajentaa niiden kanssa käymäänsä vuoropuhelua.

24. Komitea kehottaa sopimusvaltiota ajantasaistamaan perusraporttinsa noudattaen niitä harmonisoituja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon raportointiohjeita, jotka viides ihmisoikeuskomiteoiden kokous hyväksyi kesäkuussa 2006 (HRI/GEN/2/Rev.4), ja erityisesti yleistä perusraporttia koskevia ohjeita.

25. Yleissopimuksen 9 artiklan 1 kappaleen ja muutettujen menettelysääntöjensä 65 säännön mukaisesti komitea pyytää sopimusvaltiota antamaan vuoden kuluessa näiden päätelmien antamisesta tiedot siitä, miten se on noudattanut edellä 14., 16. ja 19. kohdassa esitettyjä suosituksia.

26. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio antaa 20., 21. ja 22. määräaikaisraporttinsa yhtenä asiakirjana, jonka määräaika on 13. elokuuta 2011 ja jossa otetaan huomioon komitean 71. istunnossaan hyväksymät CERD-asiakirjaa koskevat ohjeet (CERD/C/2007/1), ja että sopimusvaltio käsittelee raportissaan kaikkia nyt käsiteltävissä loppupäätelmissä esille otettuja asioita.

- - - - -